

МИРОНЕНКО

Марк Юрійович

mark.myronenko@gmail.com

УДК 336

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

MAIN TRENDS OF THE UKRAINE'S MONETARY POLICY
IMPLEMENTATION IN THE CONTEXT OF PROMOTING SUSTAINABLE
ECONOMIC DEVELOPMENT

д.н.держ.упр., доцент,
професор, Вінницький
торговельно-економічний
інститут КНТЕУ

У статті розглянуто основні тенденції та проблеми реалізації монетарної політики в умовах фінансово-економічної нестабільності. Проаналізовані та запропоновані деякі напрями реформування грошово-кредитної системи України. Визначено ключові аспекти формування ефективного монетарного режиму та проведення прозорої грошово-кредитної політики.

В статье рассмотрены основные тенденции и проблемы реализации монетарной политики в условиях финансово-экономической нестабильности. Проанализированы и предложены некоторые направления реформирования денежно-кредитной системы Украины. Определены ключевые аспекты формирования эффективного монетарного режима и проведения прозрачной денежно-кредитной политики.

In the article the main tendencies and problems of realization of the monetary policy in conditions of financial and economic instability are considered. Some directions of reforming the monetary and credit system of Ukraine have been analyzed and proposed. The key aspects of the formation of an effective monetary regime and the conduct of a transparent monetary policy are determined.

Ключові слова: монетарна політика, економіка, стабільність, фінансові інструменти, інфляція, криза, розвиток

Ключевые слова: монетарная политика, экономика, стабильность, финансовые инструменты, инфляция, кризис, развитие

Keywords: monetary policy, economy, stability, financial instruments, inflation, crisis, development

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Формування економічної системи ринкового типу зумовлює перехід до економічних методів управління, важливою складовою яких є різноманітні фінансово-кредитні важелі. Це посилює роль банків у створенні ринкової моделі функціонування економіки України і висуває на перший план необхідність глибоких перетворень у банківській системі й формування цілісного механізму монетарного регулювання економіки.

Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах трансформації економіки та використання ринкових методів господарювання, грошово-кредитна політика покликана створити важливі передумови для стабілізації національної економіки та її подальшого розвитку. Грошово-кредитна політика не може виступати як політика, відокремлена від інших складових економічної політики, її завдання повинні бути не самоціллю, а дієвим засобом досягнення стійкого економічного зростання. Від її ефективності безпосередньо залежать подолання негативних явищ і тенденцій, й утвердження довіри до економічної політики країни та її національної валюти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема формування та реалізації грошово-кредитної політики у вітчизняній літературі висвітлена

досить широко. Наукові праці В.М. Гейця, Н.І. Гребельника, О.В. Дзюблюка, Г.О. Дорошенко, А.О. Єпіфанова, І.О. Лютого, М.І. Макаренка, А.М. Мороза, М.І. Савлука, І.В. Сала, В.С. Стельмаха, О.А. Стороженка присвячені різноманітним аспектам зазначеної проблеми, зокрема особливостям застосування відповідних грошово-кредитних інструментів та регулюванню у фінансово-кредитній системі. Серед зарубіжних авторів, які досліджували питання використання інструментів грошово-кредитного регулювання, слід відмітити Ф. Мишкіна, П. Роуза, Дж. Сінкі, І. Фішера, М. Фрідмена та інших.

МЕТОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ є висвітлення основних тенденцій реалізації монетарної політики України та обґрунтування особливостей її регулювання в умовах трансформаційної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕНЬ

Головним результатом функціонування грошової системи є розроблення і реалізація певної грошово-кредитної політики. Позитивний вплив цієї політики на розвиток економіки визначає ефективність самої грошової системи.

Сучасний етап розвитку економіки України відбувається за умов фінансово-економічної кризи, що висуває нові вимоги до економічної політики дер-

жави, які полягають у необхідності зміщення акцентів із зовнішньої орієнтації економіки на активізацію та стимулювання розвитку внутрішнього ринку. Для цього грошово-кредитна (монетарна) політика Національного банку України (НБУ) як складова економічної політики країни покликана забезпечити відповідне монетарне підґрунтя для виходу країни з фінансової та економічної кризи, тобто цінову стабільність, і припинити зростання інфляції у довгостроковому періоді [1, с. 1071].

У Законі України «Про Національний банк України» зазначається, що «грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, направлених на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу» [2].

Монетарна політика є не просто складовою загальноекономічної політики, а її ключовим елементом з огляду на результативність і ефективний вплив на економіку.

Більш повно і точно виражає сутність монетарної політики визначення її як комплексу взаємопов'язаних, скоординованих на досягнення заздалегідь визначених суспільних цілей, заходів щодо регулювання грошового обороту, які здійснює держава через центральний банк. Як впливає з цього визначення, монетарній політиці властиві комплексність, різновариантність регулятивних заходів; спрямованість їх на досягнення певних, заздалегідь визначених суспільних цілей; заходи ці реалізуються центральним банком через механізм грошового ринку. При такому підході монетарна політика набуває чітких, економічно обумовлених обрисів. Вона має внутрішньо єдину інституційну основу – грошовий ринок і банківську систему. У такому трактуванні монетарна політика являє собою організаційно оформлений регулятивний механізм зі своїми специфічними цілями, інструментами та роллю в економічному регулюванні.

Монетарна політика є складовою системи державного регулювання, яка дає змогу шляхом зміни параметрів грошової маси та умов кредитування забезпечувати ефективність функціонування економіки. Взаємодоповнюючими складовими грошово-кредитного механізму є кредит і гроші, і з розвитком зростає кредитна складова, яка надає можливість розширювати використання кредитних ресурсів для впливу на макроекономічну динаміку.

Головною метою грошово-кредитної політики є забезпечення стабільності грошової одиниці України [3]. Для її реалізації Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Це передбачає збереження купівельної спроможності національної валюти шляхом підтримання у середньостроковій перспективі (від 3 до 5 років) низьких, стабільних темпів інфляції, забезпечення цінової передбачуваності у здійсненні довгострокового планування та прийнятті управлінських рішень щодо економічного та соціального розвитку. Завданням грошово-кредитної політики у

середньостроковій перспективі є зниження темпів інфляції до 5% на рік із допустимим відхиленням ± 1 процентний пункт.

У 2014 р. ключовим чинником формування кон'юнктури грошового ринку стала девальвація гривні [3]. Відмова від практики утримання валютного курсу у фіксованих межах, які були якорем стабільності цін і передбачали домінуючу роль валютного каналу емісії, не була доповнена системними діями Національного банку щодо переходу до іншого якоря стабільності за рахунок оптимізації використання інших каналів та інструментів регулювання ліквідності, а також виваженими заходами валютної політики. Це порушило монетарне підґрунтя для забезпечення стійкої динаміки валютного курсу і безпечних темпів інфляції. Відсутність зрозумілих, прозорих та системних дій в сфері валютної політики підірвали довіру до Національного банку. Його дії в частині адміністративних заходів і валютних інтервенцій виявилися непослідовними і мало результативними.

В головному документі грошово-кредитної політики – «Основних засадах грошово-кредитної політики» – щорічно визначаються (за виключенням 2011 р.) кількісні показники монетарної сфери, які можуть бути критеріями оцінки її ефективності. У 2002-2006 рр. було 6 таких показників, у 2007 р. – 3, 2008-2009 рр. – 2, 2010 – 1, у 2011 р. – вони не визначалися, у 2012-2015 рр. – 2 показники (табл. 1) [4]. Водночас жодного разу за 2002-2013 рр. фактичні значення індикаторів грошово-кредитної сфери не відповідали плановим одночасно за усіма показниками.

У 2002-2006 рр. забезпечення їх виконання було неможливим через несумісність показників: досягнення одного цільового показника вимагало зміни інших, які відігравали роль інструмента досягнення мети. Це так звана «дилема цілей грошово-кредитної політики», за якої центральний банк в умовах відкритої економіки може контролювати лише два аспекти з трьох: курсову стабільність, вільний рух капіталу та незалежну грошово-кредитну політику й пов'язану з нею цінову стабільність.

У 2008-2010 рр. Національний банк в основних засадах не визначав та не брав на себе відповідальність щодо забезпечення конкретного рівня курсу гривні по відношенню до долара США через те, що у кризовий період у значній волатильності динаміки обмінного курсу домінуючу роль відігравали зовнішні фактори, які перебувають поза межами впливу Національного банку. У 2009-2010 рр. в основних засадах грошово-кредитної політики не визначався також прогнозований показник індексу споживчих цін через недостатню реалістичність прогнозів Уряду щодо цього показника. Тобто у зазначений період не наводилися кількісні орієнтири (показники) щодо оцінки ефективності забезпечення виконання основної функції – забезпечення стабільності національної грошової одиниці, критеріями якої є курсова та цінова стабільність.

Таблиця 1

Динаміка виконання прогнозних показників монетарної сфери, передбачених основними засадами грошово-кредитної політики у 2008-2015 рр. [4]

Прогнозні показники монетарної сфери	2008			2009			2010			2012			2013			2014		2015	
	план	факт	відхилення	план	факт	відхилення	план	факт	відхилення	план	факт	відхилення	план	факт	відхилення	план	Факт станом на 01.10.2014	відхилення	план
Індекс споживчих цін (грудень до грудня), %	115,9	122,3	6,4	×	112,3	×	×	109,1	×	107,9	99,8	-8,1	104,8-106,1	100,5	-4,3	119	116,2	-2,8	109
Монетарна база, млн. грн.	×	186671	×	×	194965	×	×	225692	×	×	255283	×	×	307139	×	×	351390	×	×
Монетарна база, темпи зростання до попереднього року, %	×	132	×	106	104	-2	109-113	116	3	112-116	106	-6	106-108	120	12	128	114,4	-13,6	120
Грошова маса, млн. грн.	×	515727	×	×	487298	×	×	597872	×	×	773199	×	×	908994	×	×	991906	×	×
Грошова маса, темпи зростання до попереднього року, %	135-140	130	-5	108	95	-13	×	123	×	×	113	×	×	118	×	×	109,1	×	×
Середній за період обмінний курс, грн. за дол. США	×	5,27	×	×	7,79	×	×	7,94	×	×	7,99	×	×	7,99	×	×	13,02	×	×

З 2010 р. у Законі України «Про Національний банк України» визначено ієрархію цілей Національного банку України, серед яких ключовим цільовим пріоритетом є забезпечення цінової стабільності. З 2008 р. та у зв'язку із пріоритетністю цінової стабільності Національний банк більше не визначає в Основних засадах грошово-кредитної політики прогнозований курс гривні до долара США та не бере зобов'язання за забезпечення його стабільності.

Аналіз ефективності грошово-кредитної політики за цільовим пріоритетом досягнення та утримання цінової стабільності (цільовий пріоритет 1) у 2002-2013 рр. свідчить про недостатню ефективність грошово-кредитної політики через невідповідність фактичних показників ІСЦ прогнозованим. Попри те, що у 2012-2013 рр. інфляція в Україні була нижчою за прогнозовані показники, індекс споживчих цін характеризується значною волатильністю. Так, якщо у 2012 р. мала місце дефляція (ІСЦ становив (-0,2%)), то за 9 міс. 2014 р. ІСЦ зріс до 16,2%. Крім цього, жодного разу не дотримувався середньостроковий цільовий орієнтир інфляції, який визначався в Основ-

них засадах грошово-кредитної політики з 2012 р. (5-6% визначено у 2012 р.), 4-6% (визначалось у 2013-2014 рр.) [4].

Світовий досвід свідчить, що значна волатильність інфляції є більш згубним явищем для економіки, ніж стабільно висока інфляція. Це пов'язано із непередбачуваністю монетарних умов у середньостроковій перспективі, негативним впливом на показники ефективності економічних суб'єктів, що зменшує довіру суб'єктів ринку, погіршує їх очікування.

Попри те, що в основних засадах 2014-2015 рр. не визначені кількісні критерії досягнення законодавчо визначеної цілі Національного банку щодо сприяння стабільності банківської системи (цільовий пріоритет 2), водночас зазначено, що головні резерви стабілізації діяльності банків та подальшого зростання їх кредитної активності перебувають у площині сприяння поверненню в банківську систему коштів та збалансуванню валютного ринку.

На сьогодні можна виділити наступні проблеми монетарного режиму в Україні [5, с. 8]:

1. В Україні існує ряд структурних та інституційних перешкод для спрямування кредитних ресурсів у реальний сектор, через що монетизація економіки породжує девальваційний та інфляційний тиск. У такій ситуації вбудована гнучкість режиму інфляційного таргетування (ІТ) мало чому зарадить. Навіть якщо НБУ знизить відсоткову ставку, слідуючи правилу Тейлора, він буде кількісно обмежувати кредитну емісію. Проблема спрямування кредитних ресурсів у реальний сектор в епоху глобалізації і фінансизації є актуальною навіть для розвинутих економік, які працюють над розробкою монетарних (Funding for Lending Scheme у Великій Британії, Targeted Longer-Term Refinancing Operations у Єврозоні) і комплексних (Capital Market Union у ЄС) заходів стимулювання фінансування реального сектора. В Україні існує низка специфічних особливостей цього явища. По-перше, через нерозвинутий фінансовий ринок, який міг би поглинути частину грошової емісії, незадоволені базові потреби населення, що витрачатиме отриманий приріст грошової маси на споживчому ринку, і відсутність забезпечення цих потреб внутрішніми силами, що породжуватиме додатковий попит на імпорт, монетизація економіки породжує інфляцію й девальвацію, про що власне писав А.Гриценко. По-друге, зберігається проблема незахищеності прав власності кредиторів. По-третє, в олігархічно-клановій економіці однією з небагатьох можливостей кредитувати реальний сектор було кредитування пов'язаних осіб, що містить потужну деструктивну силу, яка реалізується або внаслідок накопичення критичної маси зловживань, або внаслідок зміни панівного олігархічного клану.

2. Прагнення формально виконувати умови монетарного режиму, який виявляється неадекватним вітчизняним реаліям, призводить до появи «ручних» компенсаторів, таких як жорсткі валютні обмеження, посилення адміністративної складової в задоволенні попиту на національну й іноземну валюту, появи тінювих ринків. Внутрішні суперечності монетарного режиму (наприклад, декларований гнучкий, ринковий курс і відсутність валютного ринку) не можуть бути компенсовані жодною додатковою комунікацією. О. Яременко застерігає від ситуації, коли «держава, ставши на шлях псевдореформ, переходить до контрреформ», для яких характерні нарощування фіскального й адміністративного тиску на суб'єктів господарювання за одночасного скорочення сфери прямої відповідальності держави, в тому числі за стабільність грошової одиниці. Як альтернативу, А. Гриценко, спираючись на дослідження вітчизняних макроекономістів, рекомендує на етапі виходу з кризи цільовий рівень інфляції 6-9% паралельно з поступовою помірною девальвацією, нижчою від темпів інфляції на приріст продуктивності праці [5, с. 9].

3. Звуження відповідальності монетарного регулятора – НБУ декларує відповідальність за цінову стабільність, але за мінусом курсового чинника і адміністративного чинника – а це зовсім небагато, а якщо додати антиінфляційний, але руйнівний для економіки чинник охолодження попиту – в чому залишається роль НБУ? Як вирішення проблеми

С. Кораблін пропонує до переліку функцій НБУ (ст. 7 Закон «Про НБУ») включити здійснення політики курсоутворення, зазначивши, що вона підпорядкована виконанню основної функції Національного банку, що «не зв'яже його зайвою жорсткістю цільового курсу» і водночас «виключить можливість безтурботно переконувати, що Національний банк не відповідає за дворазове падіння курсу гривні при 40-відсотковій інфляції». Вчений також пропонує «прив'язати визначення цінової стабільності не до майбутньої, а до фактичної інфляції (ст. 1), щоб Нацбанк відповідав за її реальний рівень, а не прогноз «далекого гарного життя». Успіх роботи монетарного регулятора С. Кораблін пропонує оцінювати за середнім рівнем інфляції не за 3-5 років, як передбачено в Законі, а за три роки – «цього цілком достатньо, щоб урахувати інерцію цін і підтримувати здоровий тонус регулятора» [5, с. 9].

4. Відсутність зв'язку з економічною стратегією, максимізації внеску монетарної політики в розвиток економіки, «етики відповідальності», врахування перерозподільчих ефектів макроекономічної, і в тому числі монетарної політики. Лише однією з ілюстрацій таких ефектів є різке падіння частки оплати праці у ВВП, яка у III кв. 2015 р. сягнула історичного мінімуму на рівні 35,2%.

5. Відсутність пояснень, як виконання зобов'язань перед МВФ щодо чистих внутрішніх активів і чистих зовнішніх резервів впливатиме на внутрішні макроекономічні цілі.

6. Специфіка інфляційних очікувань: за даними опитувань ділових очікувань підприємств України, проведених на замовлення НБУ, у IV кв. 2015 р. на очікуване зростання цін найбільше впливали: курс гривні до іноземних валют – 86 % відповідей; витрати на виробництво – 61,7 %; податкові зміни – 20,4 %; доходи населення – 17,1 %; соціальні видатки бюджету – 11,2 %; ціни на світових ринках – 11,1 %; динаміка пропозиції грошей – 10,7 % [5, с. 10].

Завданням Національного банку на 2016-2020 рр. є поступова переорієнтація на зниження рівня інфляції [6, с. 184]. Це вимагає проведення послідовної прозорої грошово-кредитної політики, спрямованої на стабілізацію цін. Таке монетарне таргетування доцільно розглядати як перехід до повноцінного режиму ІТ. Згідно із домовленостями з МВФ, кількісні індикативні орієнтири за монетарною базою були встановлені відповідно до зниження інфляції і можуть переглядатися щоквартально. Водночас монетарне таргетування має низку недоліків у середньостроковій перспективі. Зокрема, в країнах з рівнем розвитку, таких як Україна, попит на гроші є непередбачуваним, що ускладнює зв'язок стабілізації інфляції та монетарних цілей. Це вимагає постійних консультацій з МВФ по мірі досягнення прогресу в імplementації елементів режиму ІТ. Цей режим є найбільш відповідним монетарним режимом для України в проведеному прозорої грошово-кредитної політики.

Також такий режим Національного банку зможе сприяти фінансовій стабільності та стабільним темпам економічного зростання і підтримуватиме економічну політику Уряду України за умови, що це не перешкоджатиме досягненню цілей щодо інфляції.

Середньострокова інфляція встановлена на рівні 5 % (для річного приросту індексу споживчих цін) і досягатиметься поступово. Зокрема, визначено такі короткострокові цільові показники для річної зміни індексу споживчих цін: 2016 р. - 12% з поступовим зниженням у 2020 р. до 5%. Виділяються переваги низької та стабільної інфляції, яку може забезпечити режим ІТ: зниження ризиків бізнес-середовища; підвищення довіри до гривні; дедоларизація; низькі номінальні відсоткові ставки; адекватна оцінка ризиків. В умовах збереження цінової стабільності в державі та з метою підтримки зазначеної тенденції, Національний банк України знизив облікову ставку з 30% до 27%, а також прогнозує зниження інфляції у 2016 р. до 12% [6, с. 184].

Водночас монетарна політика Національного банку має бути спрямована на підтримання достатнього рівня міжнародних резервів та здійснення контролю за зростанням грошових агрегатів відповідно до програми співпраці з МВФ. Національний банк досягатиме цілей щодо інфляції, насамперед, шляхом зміни ключової процентної ставки грошово-кредитної політики (синхронізованою з обліковою ставкою) – процентної ставки за операціями Національного банку, що мають найбільший вплив на стан грошово-кредитного ринку. Інші інструменти грошово-кредитної політики відіграватимуть допоміжну роль. Вони сприятимуть згладжуванню передавання ефектів від зміни ключової ставки грошово-кредитної політики в економіку, а також сприятимуть збалансованому розвитку фінансових ринків. Крім того, Національний банк вживатиме усіх необхідних заходів з дотримання режиму плаваючого обмінного курсу.

Нова операційна структура грошово-кредитної політики повинна спиратися на стабільно працюючі та стійкі фінансові ринки, що є головною передумовою забезпечення ефективної діяльності Національного банку, посилення його кредитного та інвестиційного потенціалу. У співпраці з Урядом та іншими фінансовими структурами проводитиметься робота із запровадження системи моніторингу фінансової стабільності на основі оцінки системних ризиків.

Особливу увагу необхідно акцентувати на важливості зростання ефективності та надійності вітчизняного фондового ринку. Для впровадження дієвої монетарної політики це має першочергове значення, оскільки цінні папери в міжнародній практиці залишаються одним із найпоширеніших інструментів застави, яка потрібна щодня під час проведення звичайних операцій банківського кредитування, а також рефінансування банків центральним банком. Отже, чим ліквідніший та надійніший ринок цінних паперів, тим ефективніші інструменти застави має у своєму розпорядженні банківська система, тим більший обсяг її кредитного потенціалу, а також доступніші її послуги для бізнесу та населення.

Монетарна політика України, заради забезпечення соціально-економічного зростання, повинна формуватися за наступними напрямками:

– збільшення кредитної підтримки вітчизняних виробників шляхом інтенсифікації кредитної активності комерційних банків, а також підтримання Національним банком України ліквідності комерційних

банків;

– стимулювання процесів збільшення обсягів вкладів населення у банківську систему шляхом підвищення гарантій їх повернення через запровадження механізмів страхування депозитів;

– сприяння у відновленні довіри інвесторів як внутрішнього, так і зовнішнього ринку до подальшого розвитку та функціонування фондового ринку державних цінних паперів як одного з основних сегментів руху капіталів та ефективного інструмента управління грошово-кредитним ринком;

– стимулювання інвестиційної діяльності банків, насамперед збільшення обсягів довгострокового кредитування завдяки забезпеченню фінансової стабілізації і на цих засадах – сприяння зростанню обсягів довгострокових депозитних вкладів суб'єктів господарювання та населення;

– забезпечення такого рівня купівельної спроможності національної валюти, який давав би змогу збалансувати як державні інтереси, так і інтереси суб'єктів національної економіки, включаючи зовнішньоекономічну діяльність та утримання визначеного рівня інфляції;

– приведення Національним банком України обсягів золотовалютних резервів до рівня, який забезпечував би належну підтримку національної валюти за умов короткострокових кон'юнктурних коливань економіки;

– захист економічних інтересів суб'єктів грошово-кредитного ринку.

Серед комплексу заходів щодо оздоровлення і впорядкування грошового обороту особливе місце займають грошові реформи. Вони являють собою повну чи часткову перебудову грошової системи, яку проводить держава з метою оздоровлення грошей, чи поліпшення механізму регулювання грошового обороту стосовно нових соціально-економічних умов, чи одне і друге водночас.

ВИСНОВКИ

Отже, сучасна монетарна політика уряду має бути спрямована на створення умов для концентрації обмежених фінансових ресурсів, які дають можливість стабілізації та розвитку національної економіки. Держава повинна виступити гарантом для посилення довіри до банківського сектору в цілому і ліквідувати дестабілізаційні чинники банківської системи. НБУ повинен повною мірою комплексно використовувати наявний у нього набір важелів і механізмів, які спрямовують зміцнення економіки і забезпечують ефективне регулювання фінансової сфери.

Водночас повинна бути постійна взаємодія Національного банку з Урядом України в питаннях узгодження грошово-кредитної та фінансової політики, особливо в частині впливу емісії державних боргових зобов'язань на стан грошово-кредитного ринку, а також активно співпраця в питаннях щодо забезпечення стабільності та стійкості фінансової системи, удосконалення її механізмів та інструментів. Спільно з усіма гілками влади Національний банк повинен вживати заходи в напрямі макроекономічної стабілізації, удосконалення законодавства із захисту прав кредиторів і споживачів фінансових послуг, поліп-

шення інвестиційного клімату, що вимагають нові умови господарської реальності.

Список використаних джерел

1. Труш І.Є. Грошово-кредитний механізм у системі державного регулювання економіки: теоретичний підхід / І.Є. Труш // Глобальні та національні проблеми економіки. - 2015. - Вип. 8. - С. 1071-1074.
2. Про національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р., № 679-XIV [Електронний ресурс]. - 2001 – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14/print1457941858943313>
3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2015 рік // Вісник Національного банку України. - 2014. - № 10. - С. 5-8.
4. Сомик А.В. Підходи та проблеми оцінки ефективності грошово-кредитної політики національного банку України / А.В. Сомик / Ефективна економіка. – 2014. – Вип.12. [Електронний ресурс]. - 2014 – Режим доступу до ресурсу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3697>
5. Кричевська Т. Монетарна політика як елемент суспільного договору: логіко-історичний аналіз / Т. Кричевська // Виклики часу. - 2015. - №5. - С. 4-11.
6. Титаренко Л.М. Монетаризм у системі державного регулювання національної економіки / Л.М. Титаренко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. - 2016. - Т. 21, Вип. 2. - С. 182-185.